

ਅਪਰਾਧਿਕ ਰਿੱਟ

ਐਰਿਕ ਵੈਸਟਨ, ਸੀ.ਜੇ. ਅਤੇ ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਦੇ ਸਮੱਖ

ਬੱਖਸ਼ੀ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦਾਤਾ

ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਮਿਤੀ: 09/04/1952

ਅਪਰਾਧਿਕ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 21 ਆਫ਼ 1952

1932 ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਗੁੰਡਾ ਐਕਟ I (ਜਿਵੇਂ ਸੰਸੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ)-ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਤਿ-ਵਿਰੋਧ - ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 ਅਤੇ 22 - ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ- ਟੈਸਟ - ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ, ਭਾਵੇਂ ਨਿਵਾਰਕ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇ।

ਮੰਨਿਆ, ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਗੁੰਡਾ ਐਕਟ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੋਧਿਆ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 19 (i), ਧਾਰਾਵਾਂ (ਡੀ) ਅਤੇ (ਈ), ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਆਰਟੀਕਲ ਦੀ ਧਾਰਾ (5) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ, ਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਵਾਜਬਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੇ, ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਿਤ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅੱਗੇ, ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਗੁੰਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 22 (i) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਲੰਘਣਾ ਉਸ ਅਨੁਛੇਦ ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਕਰਨਾ ਨਿਵਾਰਕ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨੀ ਉਪਾਅ ਹੈ; ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ; ਇਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਜ਼ਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਵਾਜਬ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਵੀ.ਜੀ. ਰੋਅ (1951 ਦਾ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 90, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ), ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 31 ਮਾਰਚ 1952 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 3 ਅਤੇ 4 ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀ ਰਿੱਟ ਅਤੇ ਉਕਤ ਰਾਵੇਲ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮਨਾਹੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਅਤੇ ਅਗਲੇਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼, ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫੁਕਵੇਂ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਐਚ.ਡੀ. ਹਾਰਡੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ।

ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਵੈਸਟਨ, ਸੀ.ਜੇ. ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਗੁੰਡਾ ਐਕਟ, 1932 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬਖਸ਼ੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਲਾਅਜ਼ ਐਕਟ, 1912 ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਧੀਨ, 10 ਨਵੰਬਰ 1937 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਅਤੇ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 21 ਮਾਰਚ 1952 ਨੂੰ, ਰਾਵੇਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਚੀਫ਼ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਵਾਰੰਟ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਰਾਵੇਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਵਧੀਕ ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। 22 ਮਾਰਚ 1952 ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ 28 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਵੇਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਗੁੰਡਾ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਅਗਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 ਅਤੇ 22 ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ।

ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪਦਾਰਥਕ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਵਿੱਚ 'ਗੁੰਡਾ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ "ਗੁੰਡਾਗਰਦ, ਧਮਕੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਦੁਸ਼ਟ ਜਾਂ ਬਦਮਾਸ਼" ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ

3 ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਚੀਫ਼ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੇ ਮੁੱਖ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਲਈ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰੰਟ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਵਾਰੰਟ ਵਿੱਚ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ, ਵਾਰੰਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਮਿਤੀ ਤੱਕ, ਅਜਿਹੀ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਵਾਰੰਟ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਾਰੰਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਲਈ ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 5(1) ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੀਫ਼ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਦੋ ਸਲਾਹਕਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜੱਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

“(2) ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨਗੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਬਿਤੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਮੁੱਖ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ; ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣਗੇ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਆਪਣੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਬਿਆਨ ਉਸ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ

ਇਸ ਉਪ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:-

ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੁਹੱਈਆ-

(ਏ) ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸਦਾ ਕੇਸ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚੀਫ਼ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਜਿਹਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ;

(ਬੀ) ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਸਵਾਲ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਮ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਜਿਸਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(ਸੀ) ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਸਬੂਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ।”

ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ (4) ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ (5) ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਦਾ ਕੇਸ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਦੋਵੇਂ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਨ ਜਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਜੋ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਦ ਵਸਿਆ ਹੈ, ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਦੇਣਗੇ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਰਜ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(1) ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਲਾਹਕਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੇ ਚੀਫ਼ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਜੇਕਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਹੋਰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਲਾਹ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜੱਜ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਛੱਡਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਰਸਤੇ ਜਾਂ ਮਾਰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਜੋ ਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਧਾਰਾ 6(1) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੁੱਖ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਜੋ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਖੁਦ ਵਸਿਆ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਮੁੱਖ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਕੁਝ

ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 7, 9 ਅਤੇ 10 ਜੁਰਮਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਵਾਰੰਟ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਹੈ। ਰਾਵੇਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ 28 ਮਾਰਚ 1952 ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਐਕਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਡੀ) ਅਤੇ (ਈ) ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੂਰੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮਣ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਵਸਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਿਤ ਐਕਟ ਇਸ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 19 ਦੀ ਧਾਰਾ (5) ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਡੀ) ਅਤੇ (ਈ) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੇ ਵਾਜਬ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਵਾਜਬ ਹਨ।

31 ਮਾਰਚ 1952 ਨੂੰ *ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਵੀ.ਜੀ. ਰੋਅ (1951 ਦਾ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 90, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ)* ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਜਬਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੇ, ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਿਤ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਰਥਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਦੋਵੇਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ-

“ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਡਾ. ਖਰੇ ਦੇ ਕੇਸ (1950 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 519) ਵਿੱਚ ਆਰਟੀਕਲ 19 ਦੀ ਧਾਰਾ (5) ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ‘ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੇ ਵਾਜਬ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ’ ਵਾਲਾ ਵਾਕੰਸ਼ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਨੇ (ਦੂਜੇ ਜੱਜ ਨੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ) ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਿਤ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਵਰਗੇ

ਕਾਰਕਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਢੰਗਾਂ ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਵਾਜਬਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਾਜਬਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅਮੂਰਤ ਮਿਆਰ, ਜਾਂ ਆਮ ਪੈਟਰਨ, ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਅੰਤਰੀਵ ਉਦੇਸ਼, ਬੁਰਾਈ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ, ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਸਭ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮੂਲੀ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਵਾਜਬ ਹੈ, ਦੀ ਆਪਣੀ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਸੰਜਮ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੋਚਣ ਦੇ ਢੰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ, ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।”

ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੇ ਵੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸਦਾ ਕੇਸ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚੀਫ਼ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਜਿਹਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 22 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ-

“22. (1) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਇਸ ਅਨੁਛੇਦ ਦੀ ਧਾਰਾ (3), ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਨੂੰ ਨਿਵਾਰਕ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁੰਡਾ ਐਕਟ ਇੱਕ

ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜੋ ਨਿਵਾਰਕ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ (3) ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। *ਗੋਪਲਨ ਦੇ ਕੇਸ (1950 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88)* ਵਿੱਚ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਮੁਖਰਜੀ ਦੁਆਰਾ ਪੰਨਾ 249 ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ -

“ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ‘ਨਿਵਾਰਕ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਵਰਣਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ, 1935 ਦੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸੱਤਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨਕ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਆਈਟਮ 9 ਅਤੇ ਤੀਸਰੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਆਈਟਮ 3 ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਰੀਅਲਮ ਕੰਸੋਲੀਡੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1914 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 14(ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਦਾ ਮੂਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਜੱਜਾਂ ਜਾਂ ਲਾਅ ਲਾਰਡਸ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ ਸੀ। ‘ਨਿਵਾਰਕ’ ਸ਼ਬਦ ‘ਦੰਡਕਾਰੀ’ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਉਲਟ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। *ਰੈਕਸ ਬਨਾਮ ਹਾਲੀਡੇ (1917 ਏ.ਸੀ. 260 ਸਫਾ ਨੰ 269 ਤੇ)* ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਫਿਨਲੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਜ਼ਾਤਮਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨੀ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਵਾਜਬ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਜ਼ਾ ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ ਵੀ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰਨਾ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਹਰੇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨਾਗਰਿਕ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ, ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਿਵਾਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਿਵਾਰਕ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।”

ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਨਿਵਾਰਕ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨੀ ਉਪਾਅ ਹੈ; ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ; ਇਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਜ਼ਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸਦੀ ਉੱਚਿਤਤਾ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਵਾਜਬ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ,

ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਗੁੰਡਾ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਉਸਦੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 22(1) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਨੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਲੰਘਣਾ ਅਨੁਛੇਦ ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਨੁਛੇਦ 22(1) ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ “ਬਚਾਅ ਕਰਨ” ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਹਾਰਡੀ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨੈਕਾਰ ਵਲੋਂ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਗੁੰਡਾ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ “ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ” ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ ਇਹ ਗੈਰਵਾਜ਼ਬ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਕੋ-ਇਕ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਿਸਟਰ ਹਾਰਡੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਘਾਣ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਅਕਸਰ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਾਕੰਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਡ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਉਸ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਆਰਟੀਕਲ 22(1) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ ਜਿਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦਿਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਵਾਜ਼ਬਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਆਮ ਮਿਆਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਿਵਾਰਕ ਉਪਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧਿਆਇ VIII ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਦਤਨ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਮਾਸ਼ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁੰਡਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਡ ਦੇ ਅਧਿਆਇ VIII ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿੱਚ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੀ ਝਿਜਕ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਆਮ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਬਚਾਅ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਖਾਸ ਮਾਮਲਿਆਂ ਜਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਵਿਦਾਇਗੀ ਲਈ ਠੋਸ ਆਧਾਰ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਲਈ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਐਕਟ ਦੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਬੇਮਿਸਾਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 ਦੀ ਧਾਰਾ (5) ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਐਕਟ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਜੋ ਕਿ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਿਆਦ, ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਸਮਾਂ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਮੰਨਾਂਗਾ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਗੁੰਡਾ ਐਕਟ, 1932, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੋਧਿਆ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਅਨੁਛੇਦ 19(1) ਧਾਰਾਵਾਂ (ਡੀ) ਅਤੇ (ਈ), ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਅਨੁਛੇਦ ਦੀ ਧਾਰਾ (5) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਬਣਾਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਰਾਵੇਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮੁਚੱਲਕੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੁਮਾਰੀ ਰਾਜ
(ਅਨੁਵਾਦਕ)